

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, 3P Consulting, s. r. o., Římská 12, 120 00 Praha 2
telefon: (+420) 739 548 469 | e-mail: info@trass.cz | web: www.trass.cz

Doporučení Královéhradeckému kraji k transformaci ústavní péče v péči komunitní

Klient	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Zakázka	Národní centrum podpory transformace sociálních služeb
Aktivita	2.5 - komplexní transformační plány na úrovni krajů

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Současný stav ústavní péče a její transformace	4
2.1 Pobytové sociální služby pro lidi s postižením v Královéhradeckém kraji: ústavní a neústavní	4
Shrnutí hlavních výsledků analýzy ústavních sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením v Královéhradeckém kraji	4
Domovy pro osoby se zdravotním postižením.....	5
Domovy se zvláštním režimem.....	6
Chráněné bydlení.....	6
Týdenní stacionáře.....	6
Finanční prostředky poskytnuté Královéhradeckým krajem na provoz sociálních služeb	7
Nové ústavní služby	7
2.2 Zhodnocení stavu transformace ústavní péče v péči komunitní	8
3. Doporučení k transformaci ústavní péče.....	11
3.1 Transformovat ústavní zařízení (fáze 1)	12
3.2 Transformovat ústavní zařízení (fáze 2)	13
3.3 Rozvoj sociálních služeb v Královéhradeckém kraji.....	14
3.4 Organizační zajištění deinstitucionalizace na úrovni Královéhradeckého kraje.....	16
3.5 Financování sociálních služeb (kraj jako zadavatel sociálních služeb).....	17
3.8 Oblast komunikace	19
4. Závěr	20

1. Úvod

Doporučení kraji k transformaci ústavní péče v péči komunitní navazují na dosavadní práci, kterou v transformaci Královéhradecký kraj vykonal, a přináší podněty pro to, jak v ní pokračovat. Jejich účelem je podpořit kraj jakožto zadavatele sociálních služeb v tom, aby uskutečnil nezbytnou změnu směrem od ústavních služeb k podpoře zajišťované v běžném prostředí.

Účelem doporučení je, aby uživatelé sociálních služeb mohli žít běžným způsobem života a v běžném prostředí.

Doporučení vycházejí ze zkušeností s transformací ústavní péče, učiněných zejm. v individuálním projektu odboru sociálních služeb a sociální práce MPSV Podpora transformace sociálních služeb financovaném z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost (dále jen OP LZZ) a státního rozpočtu ČR. V datové části doporučení staví na analýze ústavních sociálních služeb v Královéhradeckém kraji. Odrážejí zkušenosti pracovníků Národního centra podpory transformace sociálních služeb. Jsou tvořena v souladu se Znaky a vodítky deinstitucionalizace.¹

Doporučení jsou určena:

- zástupcům samosprávy Královéhradeckého kraje, kterým pomohou při nastavení strategie v sociální oblasti a při zajištění kvalitních a dostupných služeb, které odpovídají skutečným potřebám občanů kraje;
- pracovníkům Krajského úřadu Královéhradeckého kraje, kterým pomohou při zajištění jednotlivých agend zejména v sociální oblasti a při výkonu jejich profese v souladu s poznáním nejlepší dostupné praxe v sociální oblasti a s ochranou práv a zájmů lidí využívajících sociální služby.

Doporučení využije rovněž Ministerstvo práce a sociálních věcí při nastavení strategie deinstitucionalizace.

Doporučení lze využít také při plánování komunitních služeb menších samosprávných celků. Současně mohou být prospěšná také (odborné) veřejnosti, aby se mohla podílet na deinstitucionalizaci sociálních služeb v Královéhradeckém kraji a sledovat kroky, které v této oblasti kraj dělá.

---

¹ Dto nebo přístupné z:

http://www.trass.cz/TrassDefault.aspx?rid=77968&app=Article&grp=Content&mod=ContentPortal&sta=ArticleDetail&pst=ArticleDetail&p1=OID_INT_6326&p2=ShowDocInfo_BOOL_True&p3=RoundPanel_BOOL_True&acode=125684788

2. Současný stav ústavní péče a její transformace

2.1 Pobytové sociální služby pro lidi s postižením v Královéhradeckém kraji²: ústavní a neústavní

Rozdělení pobytových sociálních služeb na ústavní a neústavní vychází z materiálu Ústavní sociální služby pro osoby s postižením v Královéhradeckém kraji, ve kterém byly podrobně analyzovány pobytové sociální služby pro lidi s postižením. Pro tyto účely byly stanoveny indikátory určující ústavní služby.

Za ústavní je označena sociální služba (nebo její část), která má registrovaný jeden z následujících druhů služby:

- domovy pro osoby se zdravotním postižením,
- domovy se zvláštním režimem,
- týdenní stacionáře,
- chráněné bydlení

a jestliže současně splňuje alespoň jednu z následujících podmínek:

- v jedné budově/objektu (případně areálu nebo v místě blízkém) je kapacita lůžek (uživatelů) rovna nebo je vyšší než hodnota 19 (tj. v jednom místě poskytování);
- kapacita je nižší než podle podmínky první, ale služba je poskytována v budově/objektu (případně areálu nebo v místě blízkém) s další pobytovou nebo ambulantní sociální službou a společná kapacita v budově/areálu (nebo v místě blízkém) přesahuje 19 lůžek.

Podrobnosti k metodice naleznete v materiálu Ústavní sociální služby pro osoby se zdravotním postižením v Královéhradeckém kraji (MPSV 2013).

Shrnutí hlavních výsledků analýzy ústavních sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením v Královéhradeckém kraji

V Královéhradeckém kraji bylo k 1. 3. 2012 celkem **29 služeb** sociální péče (konkrétně služby domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a týdenní stacionáře) se **souhrnnou kapacitou 1 246 lůžek**. Z toho byla označena kapacita:

- **85 lůžek jako neústavní** v rámci míst poskytování, tj. **7 % kapacity**,
- **1161 lůžek jako ústavní**, tj. **93 %** z celkové kapacity.

Materiál se zabývá pouze výše uvedenými službami sociální péče, jejichž cílovou skupinou jsou osoby se zdravotním postižením, vyloučeny byly služby pro seniory a osoby závislé na návykových látkách. Z tohoto důvodu se tento materiál dále zabývá pouze 21 službami se souhrnnou kapacitou 858 lůžek. Z této kapacity bylo označeno:

- **85 lůžek jako neústavní** v rámci míst poskytování, tj. **10 %** z celkové kapacity,
- **773 lůžek jako ústavní**, tj. **90 %** z celkové kapacity.

---

² Ústavní sociální služby pro osoby s postižením v Královéhradeckém kraji (MPSV 2013)

V ústavních službách/místech poskytování žilo k 31. 12. 2011:

- **759** uživatelů,
- z toho **20** dětí.

Výdaje na provoz těchto služeb byly od roku 2007 do roku 2011 (včetně) celkem 1 163 311 862 Kč, tj. průměrně 232 662 372 Kč za rok³.

Pracovalo zde celkem 433 pracovníků v přímé péči na 390,04 úvazku, ostatního personálu 249 v rámci 166,23 úvazku⁴.

Závazek udržitelnosti sociálních služeb plynoucí z provedených investic byl zjištěn u dvou zařízení poskytujících službu domovy pro osoby se zdravotním postižením:

- Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice - do roku 2030;
- Ústav sociální péče pro mládež Domečky v Rychnově nad Kněžnou - časový horizont není stanoven.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

V Královéhradeckém kraji je celkem **11 služeb domovy pro osoby se zdravotním postižením** s kapacitou **730 lůžek**. V rámci míst poskytování byla kapacita 64 lůžek zhodnocena jako neústavní a **666 lůžek jako ústavní**.

V těchto službách žilo k 31. 12. 2011:

- celkem **668 uživatelů**,
- z toho je **18 dětí** (6 dětí v Ústavu sociální péče pro mládež Domečky, 6 dětí v Barevných domcích Hajnice (služba poskytována na adrese Hajnice 46) a 6 dětí v Ústavu sociální péče pro mládež (služba poskytována na adrese Kvasiny 340).

Pracovalo zde celkem 367 pracovníků v přímé péči (342,27 úvazku) a 210 ostatních pracovníků (147,23 úvazku).

Výdaje na provoz těchto zařízení byly od roku 2007 do roku 2011 (včetně) celkem 1 051 409 008 Kč, tj. průměrně 210 281 802 Kč za rok. Průměrný roční náklad na jednoho uživatele v roce 2010 (případně 2011) činil 314 783 Kč, tj. měsíčně 26 233 Kč.

Do sledovaných zařízení bylo od roku 2007 investováno celkem 234 942 006 Kč.

Závazek udržitelnosti sociálních služeb plynoucí z provedených investic byl zjištěn u dvou zařízení:

- Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice - do roku 2030
- Ústav sociální péče pro mládež Domečky v Rychnově nad Kněžnou - časový horizont není stanoven.

---

³ Výdaje za 5 leté období jsou samozřejmě odvislé od data počátku poskytování sociální služby (které mohlo být i v průběhu roku) a také roku počátku poskytování sociálních služeb. Toto zkrácení se samozřejmě projevuje i při uvádění průměrných hodnot za jednotlivé roky.

⁴ Vysoký rozdíl mezi počtem pracovníků a úvazků může být způsoben jednak rozdělením výkonu činnosti pracovníků mezi jednotlivými službami poskytovanými poskytovatelem nebo v návaznosti na kumulaci pozic u jednoho zaměstnance (jeden pracovník v rámci části úvazku může pracovat ve funkci údržbáře, správce a pracovníka v kuchyňském provozu). Toto platí pro všechny níže sledované služby.

Domovy se zvláštním režimem

V Královéhradeckém kraji bylo k 1. 3. 2012 poskytováno celkem **9 služeb domovy se zvláštním režimem** s kapacitou **425 lůžek**. **Všechny služby byly zhodnoceny jako ústavní**. S ohledem na cílové skupiny bylo 8 těchto služeb vyloučeno z dalšího zkoumání. Blíže materiál zkoumal **1 službu** se zaměřením na osoby se zdravotním postižením s celkovou kapacitou **37 lůžek**. V dané službě žilo k 31. 12. 2011:

- celkem **35 uživatelů**,
- z toho 0 dětí.

Pracovalo zde 33 pracovníků v přímé péči v rámci 27,65 úvazku a 15 ostatních pracovníků v rámci 9,7 úvazku.

Výdaje na provoz zařízení byly od roku 2007 do roku 2011 (včetně) celkem 45 759 780 Kč, tj. průměrně 9 151 956 Kč za rok. Průměrný roční náklad na jednoho uživatele v roce 2010 (případně 2011) činil 446 554 Kč, tj. 37 213 Kč měsíčně.

Do sledovaného zařízení bylo od roku 2007 investováno celkem 760 777 Kč.

Závazek udržitelnosti sociálních služeb plynoucí z provedených investic nebyl ve službě zjištěn.

Chráněné bydlení

V Královéhradeckém kraji je k 1. 3. 2012 poskytováno celkem **7 služeb chráněné bydlení** s kapacitou **56 lůžek**. V rámci míst poskytování byla kapacita 21 lůžek zhodnocena jako neústavní a **35 jako ústavní**. V těchto službách žilo k 31. 12. 2011:

- **29 uživatelů**,
- z toho nebylo žádné dítě.

Pracovalo zde 14 pracovníků v přímé péči v rámci 11,05 úvazku a ostatních pracovníků 13 v rámci 4,1 úvazku.

Výdaje na provoz těchto zařízení byly od roku 2007 do roku 2011 (včetně) celkem 22 404 349 Kč, tj. průměrně 4 480 870 Kč za rok. Průměrný roční náklad na jednoho uživatele v roce 2010 (případně 2011) činil 154 513 Kč, tj. 12 876 Kč měsíčně.

Do sledovaných zařízení bylo od roku 2007 investováno celkem 461 667 Kč.

Závazek udržitelnosti sociálních služeb plynoucí z provedených investic nebyl zjištěn v žádné z těchto služeb.

Týdenní stacionáře

V Královéhradeckém kraji jsou k 1. 3. 2012 poskytovány celkem **2 služby týdenní stacionáře** s celkovou kapacitou **35 lůžek**. **Všechny služby týdenní stacionáře byly zhodnoceny jako ústavní**. V těchto službách žilo k 31. 12. 2011:

- **27 uživatelů**,
- z nichž byly **2 děti** (1 dítě v Barevných domcích Hajnice – místo poskytování Markoušovice 113, 1 dítě ve Stacionáři sv. Františka, Rychnov nad Kněžnou).

Pracovalo zde 19 pracovníků v přímé péči na 9,06 úvazku a pracovníků ostatních 11 na 5,20 úvazku.

Náklady na provoz těchto zařízení byly od roku 2007 do roku 2011 (včetně) celkem 43 738 725 Kč, tj. průměrně 8 747 745 Kč za rok. Průměrný roční náklad na jednoho uživatele v roce 2010 (případně 2011) činil 323 990 Kč, tj. 26 999 Kč měsíčně.

Do sledovaných zařízení bylo od roku 2007 investováno celkem 992 506 Kč.

Závazek udržitelnosti sociálních služeb plynoucí z provedených investic nebyl zjištěn v žádné z těchto služeb.

Finanční prostředky poskytnuté Královéhradeckým krajem na provoz sociálních služeb

Královéhradecký kraj poskytuje finanční prostředky na provoz sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením formou grantových programů a příspěvkem zřizovatele. Příspěvek zřizovatele směřuje převážně do ústavních služeb.

Dalšími zdroji financování pobytových sociálních služeb jsou příjmy od klientů, dotace od státu (přímé dotace z MPSV a dotace poskytnuté krajským úřadem na základě rozhodnutí MPSV), příjmy z vlastní činnosti, příjmy od zdravotních pojišťoven, ostatní příjmy, případně přijaté dary (od právnických a fyzických osob)⁵.

Dotační programy Královéhradeckého kraje v sociální oblasti:

- dotační program na podporu poskytování sociálních služeb definovaných v zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v Královéhradeckém kraji v roce 2012,
- dotační program pro podporu činností, které navazují, kooperují nebo rozšiřují sociální služby v Královéhradeckém kraji pro rok 2012, do kterého jsou zahrnuty i aktivity zaměřené na podporu pečujících osob,
- dotační program pro podporu prarodinných aktivit v Královéhradeckém kraji v roce 2012.

Grantové programy Královéhradeckého kraje podporují poskytování komunitních služeb.

Královéhradecký kraj realizuje také projekty financované z OP LZZ zaměřené na zkvalitnění sociálních služeb a na podporu cílové skupiny osoby se zdravotním postižením. Jsou to tyto projekty:

- „Služby sociální prevence v Královéhradeckém kraji II“, který je zaměřen na poskytování vybraných sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o soc. službách (zejména služeb sociální prevence) a jejich dostupnost osobám sociálně vyloučeným nebo ohroženým sociálním vyloučením na území Královéhradeckého kraje. Tento projekt je realizován od 1. října 2012 do 31. března 2015.
- „Rozvoj dostupnosti a kvality sociálních služeb v Královéhradeckém kraji III“, který inovuje a zavádí nové nástroje pro rozvoj kvality a řízení sociálních služeb. Tento projekt je realizován od 1. října 2012 do 31. března 2015.

Nové ústavní služby

Od roku 2009 vznikly v Královéhradeckém kraji 3 pobytové služby ústavního charakteru, a to: chráněné bydlení Domova v Podzámčí, p. o., domov se zvláštním režimem Domova Na Stříbrném vrchu, p. o. a týdenní stacionář v Markoušovicích Barevných domků Hajnice. V případě týdenního stacionáře v Markoušovicích však nedošlo k vytvoření nové služby, ale došlo ke sloučení Ústavu sociální péče Markoušovice – Čtyřlístek s organizací Barevné domky Hajnice.

⁵ Podrobnosti viz Ústavní sociální služby pro osoby s postižením v Královéhradeckém kraji (MPSV 2013)

2.2 Zhodnocení stavu transformace ústavní péče v péči komunitní

Přehled silných a slabých stránek Královéhradeckého kraje s ohledem na transformaci ústavní péče v péči komunitní (SWOT analýza).

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Královéhradecký kraj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • má principy deinstitucionalizace a transformace sociálních služeb (podpora kvality a síťování komunitních služeb, ambulantní a terénní formy na úkor pobytových sociálních služeb) jako součást zásadních strategických dokumentů kraje; • má rozvoj komunitních služeb ukotven v základních strategických dokumentech se střednědobou platností (v meziročním srovnání stoupá v Královéhradeckém kraji kapacita terénních a ambulantních služeb a klesá počet lůžek v pobytových službách); • klade důraz na podporu obcí při plánování sociálních služeb v souladu s krajskými prioritami a na spolupráci s nimi; • upřednostňuje využívání terénních a ambulantních služeb před pobytovými; • má podporu pečujících osob zanesenu ve strategických dokumentech kraje; • vyvíjí aktivity na podporu pečujících osob (individuální projekty zaměřené na rozvoj dostupnosti a kvality sociálních služeb v Královéhradeckém kraji); • vytvořil elektronické i tištěné brožury určené na podporu a informovanost pečujících osob „Nejsem na to sám“; • podporuje proces deinstitucionalizace a transformace sociálních služeb, a to i formou aktivní komunikace se zainteresovanými stranami (města, obce, ředitelé zařízení, veřejnost); • zapojil se do projektu MPSV Podpora transformace sociálních služeb (Barevné domky Hajnice, Ústav sociální péče pro tělesně postižené v Hořicích); • zřizuje několik příspěvkových organizací, které již transformaci svých pobytových služeb zahájily, a to i mimo projekt Podpora transformace sociálních služeb (Barevné domky Hajnice, Domov Dědina Opočno, Domov sociálních služeb Skřivany); • podporuje čerpání investičních prostředků z Integrovaného operačního programu a je ochoten financovat neuznatelné náklady spojené s realizací těchto projektů; • využívá další zdroje podporující vznik komunitních služeb (státní rozpočet, Evropský fond 	<p>Královéhradecký kraj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • má 90 % kapacity pobytových služeb pro lidi s postižením ústavního charakteru; • má v ústavních pobytových službách se 24 hodinovým zajištěním péče (domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, týdenní stacionáře) 321 lidí (42 %) s přiznaným I. nebo II. stupněm příspěvku na péči a 11 lidí bez přiznaného příspěvku na péči (2 %); • má v ústavních službách 20 dětí do 18 let (Ústav sociální péče pro mládež Domečky, Rychnov nad Kněžnou – 6 dětí, Ústav sociální péče pro mládež, Kvasiny – 6 dětí, Barevné domky Hajnice – 6 dětí, Týdenní stacionář v Markoušovicích – 1 dítě, Stacionář sv. Františka, Rychnov nad Kněžnou – 1 dítě); • nemá strategii zajištění péče pro děti se zdravotním postižením; • neřeší cílovou skupinu dětí umístěných v ústavních službách; • neformuluje další vizi v oblasti transformace sociálních služeb, nejsou jasné další kroky kraje podporující deinstitucionalizace (ve střednědobém plánu má uvedenu transformaci pouze u Barevných domků Hajnice a Ústavu sociální péče pro tělesně postižené v Hořicích); • zvolil pouze částečnou transformaci zařízení zapojených do projektu Podpora transformace sociálních služeb (Barevné domky Hajnice, ÚSP Hořice), která je spojena se zvýšením provozních nákladů; • nepodpořil dokončení transformace DSS Skřivany (část uživatelů zůstává v nevyhovujícím objektu zámku); • většinu finančních prostředků směřuje do ústavních služeb; • zřizuje minimum komunitních pobytových služeb ve srovnání s kapacitami zřizovaných ústavních pobytových služeb; • neřeší kapacitní pokrytí sociálních služeb pro specifické cílové skupiny (osoby s autismem, osoby s poškozením centrální nervové soustavy, tělesně postižení), alespoň na úrovni okresních měst; • neřeší nedostatek sociálních služeb komunitního typu nebo jejich nerovnoměrné

<p>regionálního rozvoje);</p> <ul style="list-style-type: none"> • podporuje zavedení víceletého financování sociálních služeb; • vyhlašuje dotační programy na podporu sociálních služeb a činností navazujících pro organizace, které nejsou zřizovány krajem; • realizuje opakované, navazující individuální projekty zaměřené na rozvoj dostupnosti a kvality služeb, na podporu vzdělávání poskytovatelů a zadavatelů služeb včetně konzultací a podpory plánování sociálních služeb na úrovni obcí; • má individuální projekt na podporu služeb sociální prevence, jehož prostřednictvím je zajištěno financování a rozvoj vybraných terénních a ambulantních služeb zajišťujících denní programy pro osoby s postižením; • má zajištěnou koordinaci procesu transformace na úrovni odboru sociálních věcí krajského úřadu OSV KÚ pověřeným pracovníkem odboru; • pracuje s výstupy z benchmarkingu sociálních služeb; • ověřuje nákladovost komunitních služeb (na provozu Domova Dědina v Opočně si ověřil, že provoz komunitní služby vychází levněji než provoz ústavní služby); • informuje o aktivitách v sociální oblasti na svém území (webové stránky: http://socialnisluzby.kr-kralovehradecky.cz/, elektronický Zpravodaj sociálních projektů, U nás v kraji apod.); • zpracovává katalog sociálních služeb, který je dostupný na webových stránkách kraje, slouží k informování zájemců o služby. 	<p>pokrytí v některých lokalitách kraje (Broumovsko, Jaroměřsko, Jičínsko, Novopacko, Vrchlabsko);</p> <ul style="list-style-type: none"> • v minulosti investoval do rekonstrukcí objektů služeb ústavního typu, služby jsou humanizovány; • neřídí příspěvkové organizace s ohledem na principy a cíle deinstitucionalizace, aktivity směřující k deinstitucionalizaci jsou pojímány jako dobrovolná záležitost vedení zařízení; • umožňuje přijímání nových uživatelů do stávajících ústavních služeb; • má vysokou koncentraci ústavních zařízení v některých lokalitách (Rychnovsko, Novobydžovsko); • jako zadavatel sociálních služeb upřednostňuje ekonomickou stránku před naplňováním lidských práv (Úmluva o právech osob se zdravotním postižením).
<p>Příležitosti (vnější, existující)</p>	<p>Ohrožení (vnější, existující)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Získání a šíření dobré praxe od kvalitních poskytovatelů komunitních sociálních služeb v kraji i v celé ČR. • Využití běžných a dostupných forem bydlení pro poskytování sociálních služeb v komunitě (zkušenosti příspěvkové organizace kraje (BD Hajnice) s poskytováním pobytové služby formou pronájmu bytů v běžné komunitě). • Využití výstupů a metodik Národního centra k dalšímu rozvoji deinstitucionalizace v kraji. • Zamítnutí registrace vedoucí k navýšení kapacity stávajících ústavních zařízení (příp. vedoucích ke vzniku ústavních služeb) – využití zkušeností z Moravskoslezského kraje, který v roce 2012 zamítl změnu registrace sociální služby, která zvyšovala její kapacitu s odvoláním na práva uživatelů a kvalitu jejich života. 	<ul style="list-style-type: none"> • Politický cyklus - změna priorit, ohrožení dlouhodobých cílů (popř. střednědobých cílů) v rámci procesu deinstitucionalizace na krajské úrovni. • Nedostatečná informovanost odborné veřejnosti o deinstitucionalizaci (soudci, soudní znalci, zdravotnický personál, veřejní opatrovníci, pracovníci obcí, samosprávy). • Nedostatečná reflexe témat deinstitucionalizace a transformace v rámci vzdělávání (nedostatek odborníků schopných nést myšlenku transformace v praxi). • Nepřijetí myšlenky transformace a deinstitucionalizace na úrovni kraje a vedení jednotlivých zařízení. • Celkem 5 z 9 příspěvkových organizací kraje poskytujících službu domovy pro osoby se

- Využití podpory vzniku komunitních služeb v rámci různých dotačních titulů na národní úrovni (např. podpora z OP LZZ - Výzva pro předkládání grantových projektů v rámci oblasti podpory 3.1 – Podpora procesu transformace pobytových sociálních služeb – dále jen výzva č. 87).
- Zmapování poptávky po komunitních službách zapojením cílové skupiny pečujících osob do komunitního plánování v jednotlivých lokalitách.
- Podpora pěstounských rodin pečujících o děti se zdravotním postižením.
- Využití odborníků k podpoře procesu transformace sociálních služeb napříč různými obory (řízení změny, krizový management, risk management, architektura, PR).
- Spolupráce některých příspěvkových organizací s návaznými sociálními službami (podpora samostatného bydlení) s cílem začlenění uživatelů do běžné komunity (Domov Dědina Opočno, Ústav sociální péče pro mládež Kvasiny, Domov Na Stříbrném vrchu Rokytnice v Orlických horách).
- Využití zákonodárné pravomoci a funkce připomínkování legislativy v sociální oblasti z úrovně kraje.

zdravotním postižením nemá zpracovanu vizi deinstitucionalizace (DSS Skřivany, ÚSP pro mentálně postiženou mládež Chotělice, ÚSP pro mládež Domečky Rychnov nad Kněžnou, Domov důchodců a Ústav sociální péče Česká Skalice, ÚSP pro mládež Kvasiny).

- Současná právní úprava umožňuje vznik ústavních služeb (registrace nových sociálních služeb ústavního typu, přeregistrace stávajících služeb vedoucí k tvorbě služeb ústavního typu).
- Nedostatek příležitostí pro lidi s postižením uplatnit se na chráněném nebo otevřeném trhu práce.
- Časové omezení využití peněz z evropských fondů.
- Omezování kapacit služeb sociální prevence zajišťujících denní programy pro osoby s postižením po ukončení dotací z EU.
- Nedostatečná síť návazných komunitních služeb, a to nejen pro lidi s mentálním postižením, ale především pro dospělé osoby s tělesným postižením nebo s autismem.
- Vnímání humanizace pobytových sociálních služeb ústavního typu odbornou veřejností jako dostatečné opatření směřující k naplňování práv lidí s postižením.
- Nízká kapacita míst v komunitních službách spojených s bydlením.
- Nedostatečná síť ambulantních a terénních služeb.
- Nedostatečná nabídka objektů vhodných pro poskytování sociálních služeb v komunitě.
- Fluktuace kvalifikovaného personálu v sociálních službách.
- Pracovníci v sociálních službách nejsou koncepčně vzděláváni v souladu s principy deinstitucionalizace.
- Nedostatečné finanční pokrytí zvýšených nákladů spojených s realizací transformace sociálních služeb.
- Nedostatečné využívání veřejně dostupných služeb a denních aktivit mimo stávající pobytová zařízení (jsou nabízeny uvnitř zařízení).
- Není systémově řešen závazek udržitelnosti u sociálních služeb ústavního typu v návaznosti na deinstitucionalizaci (dlouhodobý závazek udržitelnosti pobytové sociální služby (Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež v Chotělicích - do roku 2030, Ústav sociální péče pro mládež Domečky v Rychnově nad Kněžnou - není stanoven časový horizont, do kdy tento závazek trvá).

3. Doporučení k transformaci ústavní péče

Deinstitucionalizace je v současné společenské situaci nutnou podmínkou pro naplnění úkolů a cílů, které stojí před sociálními službami. Ústav jako instituce reprezentující sociální péči minulého století není schopen svým uživatelům zaručit naplnění jejich občanských a lidských práv a práva na jejich sebeurčení – tedy rozhodování o sobě, a ani je v tomto ohledu podporovat. Tak vzniká napětí mezi postavením lidí s postižením, které mají společensky přiznané, a způsobem, jakým je jejich podpora realizována.

Deinstitucionalizace sociálních služeb znamená změnu (transformaci) institucionální (ústavní) péče v péči komunitní. Je to změna, která usiluje o to, aby i uživatelé sociálních služeb žili ve svém domově a životem podle své vlastní volby tak, jak je to ve většinové společnosti běžné.

Pro zadavatele sociálních služeb je deinstitucionalizace úspěšně završena, když mají občané přístup ke službám, které reagují na jejich potřeby a jsou poskytovány za dostupnou cenu v místě a čase, kdy je občan potřebuje. Deinstitucionalizace proběhla úspěšně, když zadavatel plánuje, vytváří podmínky a podporuje rozvoj zdrojů v komunitě tak, aby sociální služby uživatele neizolovaly a nenahrazovaly jiné dostupné možnosti podpory; a když neprovozuje žádná ústavní zařízení.

Podpora poskytovaná v komunitě vytváří lepší předpoklady pro uplatňování práv člověka, jejich ochranu a naplňování, než je tomu v ústavním prostředí. Individuálně poskytovaná podpora a péče v běžném prostředí vytváří méně příležitostí pro omezování práv člověka.⁶

Královéhradecký kraj se problematikou transformace sociálních služeb aktivně zabývá, do projektu Podpora transformace sociálních služeb zapojil dvě zařízení. Kraj úspěšně předložil projektové žádosti do Integrovaného operačního programu, které řeší transformaci zapojených zařízení formou investic do nových komunitních pobytových služeb. Vedle toho vynakládá prostředky z vlastního rozpočtu na realizaci transformace ústavních služeb.

Královéhradecký kraj svými aktivitami upřednostňuje využívání sítě terénních a ambulantních služeb před službami pobytovými, podporuje zavedení víceletého financování sociálních služeb a nezapomíná ani na podporu pečujících osob. Pro porovnání kvality a dostupnosti služeb využívá kraj výstupů z realizovaného benchmarkingu sociálních služeb.

Účelem následujících doporučení je podpořit pokračování transformace v Královéhradeckém kraji tak, aby uživatelé sociálních služeb mohli žít běžným způsobem života a v běžném prostředí.

Doporučení proto směřují k naplnění tří základních cílů deinstitucionalizace:

1. zamezit institucionalizaci dalších lidí;
2. deinstitucionalizovat stávající sociální služby: zrušit ústavy;
3. zajistit dostupnost podpory v komunitě.

Doporučení zároveň vycházejí z následujících dokumentů, které mohou kraji poskytnout další vodítka a podporu při plánování a realizaci transformace ústavní péče:

- Znaky a vodítka deinstitucionalizace;
- Kritéria komunitní sociální služby⁷;
- Deinstitucionalizace a plánování sociálních služeb v kraji (MPSV 2012).

⁶ S využitím Manuálu transformace ústavů (MPSV 2013)

⁷ Manuál transformace ústavů (MPSV 2013)

Transformace ústavní péče představuje náročný úkol, jehož realizace ovlivňuje práva a kvalitu života mnoha uživatelů sociálních služeb. Pro jeho rozsah a náročnost je třeba jej rozvrhnout v čase a zvolit priority pro postupné rušení ústavních zařízení a jejich nahrazování podporou v komunitě. V následujících doporučeních proto vycházíme z těchto předpokladů:

- zastavit příjem nových uživatelů do sociálních služeb je možné okamžitě – zabrání se tak vystavování dalších lidí negativním vlivům ústavního prostředí.
- současně s tím je třeba důsledně naplňovat podporu služeb v komunitě jako základní formu pomoci lidem, kteří jsou závislí na pomoci druhé osoby – toto opatření (níže je rozvedeno do konkrétních doporučení) je nezbytné převést z roviny proklamací do reálných kroků (zejm. v oblasti financování sociálních služeb), přičemž uskutečnit je lze opět okamžitě.
- rušení existujících ústavních zařízení je třeba s ohledem na zvládnutelnost procesu rozložit do časového období, které poskytne prostor pro kvalitní přípravu a realizaci transformace, zároveň ale nebude zbytečně prodlužovat pobyt lidí v ústavním prostředí; na základě zkušeností ze zahraničí a se současným průběhem transformace v ČR odhadujeme, že existující ústavní služby v Královéhradeckém kraji je možné transformovat do roku 2025⁸.
- při transformaci ústavních pobytových sociálních služeb doporučujeme začít těmi zařízeními (transformace - fáze 1), která mají dětské uživatele (s ohledem na zajištění podmínek pro jejich zdravý vývoj) a následně těmi zařízeními, jejichž technický stav by v brzké době vyžadoval investiční náklady (rekonstrukce a přestavby), neboť není žádoucí investovat do nevyhovujícího ústavního prostředí (a tím ještě prodlužovat jeho životnost a dobu, po kterou do něho budou směřováni další lidé)⁹.

3.1 Transformovat ústavní zařízení (fáze 1)

S ohledem na potřebu zajistit vhodné podmínky pro zdravý vývoj dětí a omezit dopady, které na ně má pobyt v ústavním prostředí, doporučujeme přednostně najít konkrétní řešení pro každé jednotlivé dítě, které využívá ústavní pobytovou službu v Královéhradeckém kraji tak, aby se dostalo z ústavu zpátky do rodiny, případně do vhodné komunitní služby:

Tabulka č. 1. Ústavní služby¹⁰ s dětskými uživateli

Název zařízení	Druh služby	Počet uživatelů	Z toho počet dětí
Barevné domky Hajnice	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	93	6

⁸ Časový horizont byl stanoven s ohledem na počet ústavních zařízení poskytujících služby sociální péče pro osoby se zdravotním postižením v Královéhradeckém kraji. Termíny stanoveny s ohledem na počet ústavních zařízení v jednotlivých krajích:

- rok 2025 pro kraje s počtem do 25 ústavních zařízení v kraji;
- rok 2030 pro kraje s počtem vyšším než 25 ústavních zařízení v kraji;
- rok 2035 pro kraje s počtem vyšším než 50 ústavních zařízení v kraji.

⁹ Kraj může zvolit také další kritéria pro nastavení priorit transformace. Podrobněji k tomuto tématu viz materiál Deinstitutionalizace a plánování sociálních služeb v kraji (MPSV 2012).

¹⁰ Služby s nižší kapacitou než 19 zhodnoceny jako ústavní, neboť se nachází v areálu s dalšími sociálními službami. Viz kapitola 2.1 tohoto materiálu.

	Týdenní stacionáře	Kapacita je 24, ale je vyhlášen stop stav a v současnosti v zařízení žije 15 klientů	1
Ústav sociální péče pro mládež Domečky, Rychnov nad Kněžnou	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	108	6
Ústav sociální péče pro mládež Kvasiny	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	86	6
Stacionář sv. Františka, Rychnov nad Kněžnou	Týdenní stacionáře	11	1

- Dále doporučujeme dokončit, v souladu se schválenými transformačními plány, úplnou transformaci zařízení zapojených v projektu Podpora transformace sociálních služeb:
  - Barevné domky Hajnice,
  - Ústav sociální péče pro tělesně postižené v Hořicích.

S ohledem na hospodárné nakládání s veřejnými prostředky doporučujeme Královéhradeckému kraji:

- neinvestovat do budov ústavů žádné prostředky, s výjimkou výdajů na řešení havarijních situací. Investice nezbytné k řešení havarijních situací zajišťovat tak, aby neprodužovaly dobu pobytu lidí v ústavu (zejm. aby neobsahovaly závazek udržitelnosti investic).
- zajistit transformaci zařízení, která se nacházejí ve špatném technickém nebo havarijním stavu (místo investování do objektů, které odporují potřebám lidí a požadavkům na kvalitu sociálních služeb investovat do rozvoje podpory v komunitě):

Tabulka č. 2. Ústavní služby ve vztahu k technickému stavu objektů – vyžadující rozsáhlé opravy

Název zařízení	Druh služby	Stav objektu
Domov sociálních služeb Skřivany	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	vyžaduje rozsáhlé rekonstrukce (týká se objektu zámku v Tovární ulici č. 1 ve Skřivanech)
Domov sv. Josefa v Žirči	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	vyžaduje rozsáhlé rekonstrukce

3.2 Transformovat ústavní zařízení (fáze 2)

Souběžně s transformací zařízení uvedených v kapitole 3.1 doporučujeme provést tyto kroky pro přípravu transformace ostatních ústavů:

- Zajistit zrušení závazků udržitelnosti plynoucích z poskytnutých investičních dotací. Doporučujeme zaměřit se na závazky, které jsou od roku 2018 a dále. S ohledem na délku

celého procesu transformace pobytových sociálních služeb by nebylo efektivní zabývat se zrušením závazků udržitelnosti kratších než do roku 2018. Cestou ke zrušení závazků udržitelnosti je úprava smluvních podmínek poskytnuté dotace, např. formou dodatku.

Tabulka č. 3. Ústavní služby ve vztahu k udržitelnosti investic – nutné řešit udržitelnost

Název zařízení	Počet uživatelů	Stav objektů	Závazek udržitelnosti do roku	Zdroj investice
Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež v Chotělicích	78	zachovalý	2030	Investiční tituly MPSV
Ústav sociální péče pro mládež Domečky, Rychnov nad Kněžnou	108	zachovalý	není stanoven časový horizont	Investiční tituly MPSV

- Zpracovat plán transformace všech zbývajících zařízení (viz kapitola 3.3) tak, aby v těchto ústavních službách do roku 2025 nežili žádní lidé.

3.3 Rozvoj sociálních služeb v Královéhradeckém kraji

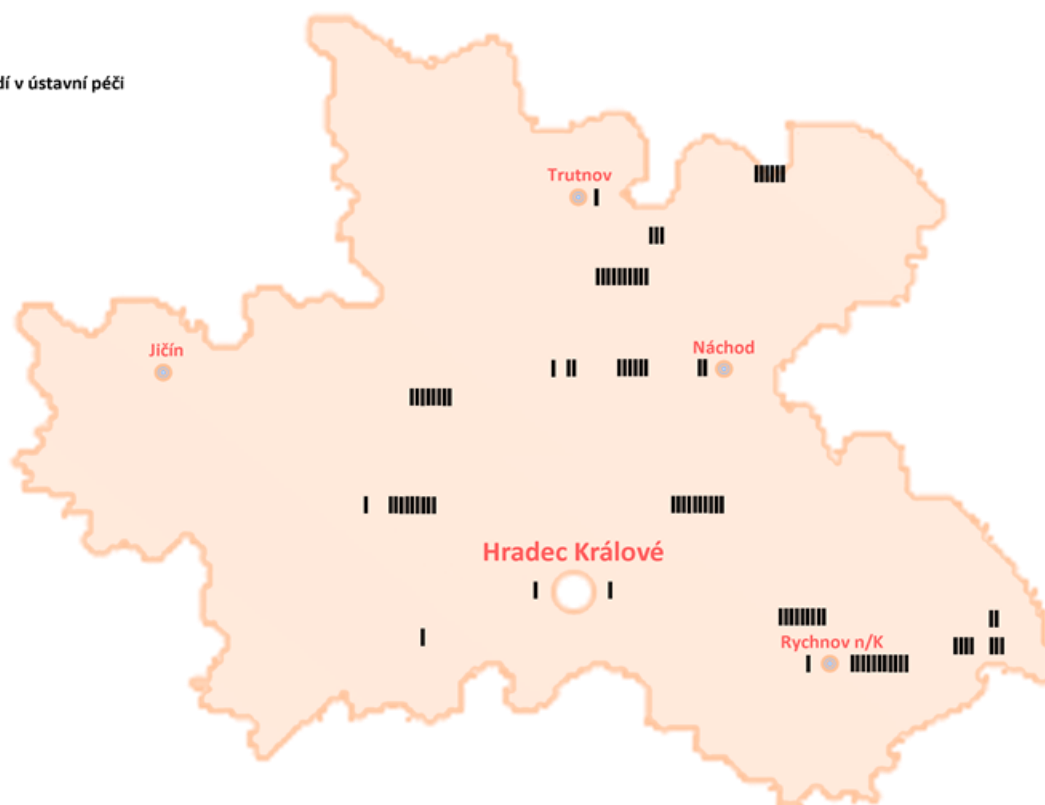
V oblasti rozvoje sociálních služeb doporučujeme Královéhradeckému kraji:

- vytvořit plán rozvoje sociálních služeb tak, aby obsahoval konkrétní cíle transformace ústavní péče v péči komunitní (případně opatření zapracovat do realizačních plánů)¹¹:
  - přednostně je řešena situace dětí umístěných v ústavních službách (viz tabulka č. 1);
  - definované cíle deinstitucionalizace jsou specifické, měřitelné, adekvátní, realistické a termínované, výsledky jsou veřejné a pravidelně zveřejňované;
  - strategie deinstitucionalizace nezahrnuje jako jedno z opatření změnu druhu poskytované služby, směřuje výhradně ke změně podmínek pro život uživatelů. Zároveň je definováno, že původní objekty nebudou využívány pro jiné pobytové sociální služby;
  - strategie směřuje ke zrušení ústavních služeb bez ohledu na věk nebo míru postižení.
- při stanovení plánu transformace a při zajišťování rozvoje sociálních služeb respektovat skutečné potřeby místní komunity. Současnou kumulovanou kapacitu pobytových služeb v některých oblastech přeměňovat do oblastí, které nejsou potřebnými službami vybaveny. Vysoká kumulace pobytových (a zároveň ústavních) sociálních služeb pro lidi s postižením se týká především oblastí:
  - Rychnovska, kde je vysoká koncentrace ústavních pobytových služeb, ale i poměrně široká nabídka návazných služeb;
  - Novobydžovska, kde jsou 2 významní poskytovatelé pobytových služeb ústavního charakteru a navíc je v oblasti mizivá nabídka návazných služeb.

¹¹ Deinstitucionalizace a plánování sociálních služeb v kraji (MPSV 2012)

ÚSTAVNÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO LIDI S POSTIŽENÍM V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

1 dílek = 10 lidí v ústavní péči

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

www.trass.cz

- provést ve stávajících ústavních službách vyhodnocení nezbytné míry podpory¹² u všech uživatelů ústavních služeb, které bude sloužit jako podklad pro stanovení postupu deinstitucionalizace a zhodnocení stavu potřebnosti sociálních služeb.
- zpracovat strategii transformace pobytových sociálních služeb, která popisuje roli jednotlivých zařízení ve způsobech zajištění služeb uživatelům.
- zpracovat rozvojové plány příspěvkových organizací, které zahrnují rozvoj služeb v komunitě.
- při plánování služeb zmapovat potřeby pečujících osob a naplánovat jejich podporu s cílem zachování života lidí se zdravotním postižením v komunitě. Učinit z osob pečujících o své blízké v domácnosti (komunitě) jednu z klíčových skupin v rámci komunitního plánování již na úrovni obcí, případně i na úrovni kraje.
- řešit potřeby bydlení lidí se zdravotním postižením přirozenými formami bydlení, nejen výstavbou a investicemi, ale nadále využívat byty, pronájmy.
- aktivně zapojit zástupce Královéhradeckého kraje do komunitního plánování na úrovni obcí tak, aby bylo v souladu s deinstitucionalizací sociálních služeb.
- při nastavování transformace konkrétního zařízení dbát na specifika různých cílových skupin, viz doporučení pracovních skupin¹³.

¹² Posuzování míry nezbytné podpory uživatelů (MPSV 2013)

¹³ Doporučení pracovních skupin: Specifické potřeby lidí s duševním onemocněním, Specifické potřeby pro lidi s tělesným postižením, Specifické potřeby pro lidi se zrakovým a duálním postižením, Oblasti sociálního začlenění a jejich vazba na služby pro lidi s potížemi v učení, Potřeby dětí s postižením (MPSV 2013)

- zmapovat síť návazných služeb v kraji tak, aby bylo jasné, které služby chybí, jestli je možné v dané lokalitě využít stávající služby, nebo je potřeba vytvořit nové.
- podporovat rozvoj komunitních služeb a zajistit dostatečné kapacity služeb pro specifické cílové skupiny (osoby s tělesným postižením, lidé s poruchami autistického spektra a lidé se získaným poškozením centrální nervové soustavy) alespoň na úrovni okresních měst.
- realizovat vzdělávání pracovníků sociálních služeb v souladu s principy a cíli deinstitucionalizace.
- přenést podpůrné procesy k transformaci ústavních pobytových služeb na úroveň obecního plánování sociálních služeb (vzdělávací aktivity, posílení role příspěvkových organizací v komunitě).
- zapojit potenciální uživatele a zájemce o službu do procesů plánování sociálních služeb, jejich představy promítnout do procesů deinstitucionalizace.
- spolupracovat s Univerzitou Hradec Králové při vzdělávání studentů a realizaci vědeckých prací ve vazbě na principy deinstitucionalizace.
- podporovat celkovou transformaci zařízení (uzavření celých budov a provozů).

3.4 Organizační zajištění deinstitucionalizace na úrovni Královéhradeckého kraje

V oblasti organizačního zajištění deinstitucionalizace doporučujeme Královéhradeckému kraji:

- posuzovat veškeré politiky a činnost kraje z pohledu deinstitucionalizace – plán rozvoje, plány začleňování, politiku školství, zdravotnictví, dopravy a využívat možnosti připomínkování právních norem v souladu s principy deinstitucionalizace.
- všechny aktivity kraje směřovat k naplňování cíle deinstitucionalizace:
  - zajistit metodickou podporu v zařízeních poskytujících pobytové sociální služby ústavního typu, metodické vedení v obcích, vzdělávání, konzultace při tvorbě komunitního plánu tak, aby byly naplňovány cíle deinstitucionalizace;
  - upravit zřizovací listiny příspěvkových organizací Královéhradeckého kraje tak, aby byly v souladu s principy deinstitucionalizace;
  - v rámci vedení ředitelů příspěvkových organizací poskytujících sociální služby jim stanovit následující úkoly: vypracovat rozvojové plány organizací, v jejich rámci podporovat rozvoj komunitních služeb, zajistit vzdělávání pracovníků zřizovaných organizací v souladu s deinstitucionalizací,
  - pravidelně hodnotit činnost ředitelů příspěvkových organizací poskytujících sociální služby, zda je v souladu s principy deinstitucionalizace;
  - při vypisování výběrového řízení na pozici ředitele příspěvkové organizace poskytující sociální služby stanovit uchazečům povinnost předložit koncepci rozvoje zařízení v souladu s principy deinstitucionalizace.
- zajistit účast pracovníků krajského úřadu na inspekcích poskytování sociálních služeb: hlavním cílem bude sledovat, zda sociální služby přispívají k začlenění uživatelů do běžného života.
- zajistit meziresortní spolupráci při plánování sociálních služeb (odbor dopravy, odbor školství – integrace dětí s postižením do škol, návaznost týdenního stacionáře na speciální školu, ad.).

- zajistit posílení a rozvoj funkce regionálního poskytovatele sociálních služeb příspěvkové organizace Domov Dědina Opočno v opočenském a jaroměřském mikroregionu Královéhradeckého kraje, kde chybí síť potřebných sociálních služeb.
- podpořit přejmenování poskytovatelů sociálních služeb, jejichž názvy nesou znaky ústavnosti.
- zastavit příjem nových uživatelů do ústavních zařízení usnesením Rady Královéhradeckého kraje.
- neschvalovat navyšování kapacit ústavních služeb v síti sociálních služeb.
- regulovat počet ústavních zařízení s ohledem na navyšování kapacit pobytových služeb poskytovaných komunitním způsobem.

3.5 Financování sociálních služeb (kraj jako zadavatel sociálních služeb)

V oblasti financování sociálních služeb doporučujeme:

- Krajskému úřadu Královéhradeckého kraje navrhnout takové přerozdělení státních finančních prostředků, které podporuje rozvoj komunitních služeb a je v souladu s cíli deinstitucionalizace (týká se zejm. předkládání souhrnné žádosti Krajského úřadu Královéhradeckého kraje k poskytnutí dotace MPSV ze státního rozpočtu pro právnické a fyzické osoby, které poskytují sociální služby v regionu).
- Královéhradeckému kraji zajistit, aby stávající finanční toky jdoucí do ústavních zařízení byly v průběhu transformace přeměrovány na nově vytvářené komunitní služby.
- Královéhradeckému kraji upravit podmínky krajských dotačních programů podporujících poskytování sociálních služeb tak, aby byly v souladu s principy deinstitucionalizace, zejm.:
  - stanovit organizacím, které kraj podporuje v rámci dotačního programu, povinnost postupovat v souladu s deinstitucionalizací;
  - úpravou dotačních podmínek zajistit povinnost účastnit se na komunitním plánování všem zřizovaným organizacím a ostatním službám, které podporuje v dotačním řízení;
  - úpravou dotačních podmínek vyžadovat zpracování rozvojového plánu služeb v souladu s deinstitucionalizací.
- Královéhradeckému kraji vypracovat strategii rozvoje komunitních služeb ve vazbě na procesy deinstitucionalizace jako podklad pro využití fondů Evropské unie.
- Královéhradeckému kraji udržet prioritní financování komunitně poskytovaných služeb, udržet trend navyšování finančních prostředků nad rámec inflace;
- Královéhradeckému kraji v příspěvku zřizovatele a při poskytování dotací zohlednit probíhající procesy transformace a deinstitucionalizace v konkrétních zařízeních;
- Královéhradeckému kraji v rámci investic do sociálních služeb:
  - přehodnotit plán investic do pobytových zařízení sociálních služeb ve vazbě na transformační strategii a její efektivitu;
  - směřovat investiční prostředky do rozvoje komunitních služeb;
  - umožnit čerpání investičních prostředků pro komunitní služby nejen zřizovaným organizacím (např. společná investice kraje a obcí do infrastruktury sociálních služeb).

3.6 Právní úprava v oblasti sociálních služeb

- Královéhradeckému kraji doporučujeme předkládat v rámci jeho zákonodárné iniciativy takové úpravy zákona o sociálních službách, které zamezí další institucionalizaci lidí: zejména omezení počtu osob v jednom areálu pobytové sociální služby nejvýše na 12 a zamezení kumulace více objektů spojených s poskytováním sociální služby v jednom místě.
- Krajskému úřadu Královéhradeckého kraje doporučujeme aplikovat ochranu práv lidí s postižením při registraci pobytových sociálních služeb tím, že nebude registrovat sociální služby, které nezajišťují dostatečné podmínky pro důstojný a kvalitní život uživatelů (viz zkušenosti z Moravskoslezského kraje¹⁴).

3.7 Metodické vedení poskytovatelů sociálních služeb a zapojení dalších aktérů

V této oblasti doporučujeme:

- definovat kompetence a odpovědnost pověřených pracovníků krajského úřadu a ředitelů zařízení za problematiku deinstitucionalizace a transformace v Královéhradeckém kraji.
- stanovit koordinátora pověřeného řízením transformace sociálních služeb.
- provádět prostřednictvím pracovníků krajského úřadu metodické návštěvy zaměřené na kvalitu poskytovaných služeb a dodržování a ochranu práv uživatelů ve zřizovaných organizacích a ve všech službách, na jejichž provoz Královéhradecký kraj přispívá. Vyžadovat nápravu nedostatků zjištěných při metodických návštěvách.
- do hodnocení kvality sociální služby zapojit uživatele sociálních služeb v roli hodnotitelů, výsledky hodnocení zveřejňovat.

Dále Královéhradeckému kraji doporučujeme stanovit příspěvkovým organizacím kraje povinnosti a u ostatních poskytovatelů sociálních služeb a u obcí podpořit:

- zpracování rozvojových plánů služeb v souladu s principy deinstitucionalizace, u zřizovaných organizací je každoročně kontrolovat. U ostatních poskytovatelů tuto skutečnost zohlednit při dotačním řízení.
- spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dětí a zadavateli služeb při řešení situace dětí umístěných v ústavních službách. Ve vzájemné spolupráci naplánovat síť sociálních služeb v případě, že nebudou dětské uživatele umístěny do rodiny.
- snížení kapacity služby, včetně provedení příslušné změny v registru služeb, v okamžiku snížení počtu uživatelů ústavní služby. U ostatních poskytovatelů tuto skutečnost zohlednit při dotačním řízení.
- informování zájemce o službu o dostupných službách v přirozeném prostředí a o dopadech ústavnosti na jednotlivce.
- v rámci jednání se zájemcem o službu řešit situaci žadatele i s dalšími aktéry (obec, poskytovatelé...) tak, aby byly nejdříve čerpány možnosti podpory v přirozeném prostředí, řešení formou pobytové služby by mělo být až to poslední. Tuto skutečnost bude mít poskytovatel sociální služby písemně zaznamenanou.
- účast na komunitním plánování v lokalitách, kde sociální služba působí. Tuto skutečnost doporučujeme Královéhradeckému kraji jako zadavateli sociálních služeb v kraji zohlednit v dotačním řízení.

---

¹⁴ Zkušenost z Moravskoslezského kraje, který v roce 2012 zamítl změnu registrace sociální služby, která zvyšovala její kapacitu, s odvoláním na práva uživatelů a kvalitu jejich života.

Dále doporučujeme Královéhradeckému kraji podpořit:

- pravidelné vyhodnocování procesů posilování role příspěvkových organizací v komunitních službách;
- posilování dovedností případové práce v obcích s cílovou skupinou osob se zdravotním postižením;
- posilování umisťování uživatelů do bytového fondu obcí prostřednictvím spolupráce s obcemi;
- snížení koncentrace pobytových služeb ústavního charakteru v lokalitách Novobydžovsko (DSS Skřivany a ÚSP Chotělice) a Rychnovsko (ÚSP Domečky Rychnov nad Kněžnou, ÚSP Kvasiny a Domov Dědina Opočno);
- poskytovatele, aby realizovali denní aktivity uživatelů mimo místo jejich bydliště (účast na komunitním plánování v obcích, jednání s relevantními partnery – např. dopravci).

3.8 Oblast komunikace

V oblasti komunikace Královéhradeckému kraji doporučujeme:

- zajišťovat komunikaci s veřejností – zveřejňovat informaci o důvodech transformace sociálních služeb, jak a do kdy se uskuteční. Klíčové informace by měly být předávány srozumitelnou formou ve zjednodušeném čtení (rozhodnutí o transformaci, část plánu rozvoje).
- podporovat komunikaci s odbornou veřejností a otevírat témata související s deinstitucionalizací.
- posilovat komunikaci mezi rezorty, kterých se deinstitucionalizace týká (školství, zdravotnictví...).
- realizovat informační a propagační aktivity směrem k opatrovníkům.

4. Závěr

Věříme, že doporučení pomohou k tomu, aby lidé se zdravotním postižením, kteří v současnosti v Královéhradeckém kraji využívají pobytové sociální služby ústavního charakteru, mohli žít běžným způsobem života v komunitě.

Věříme, že předkládaná doporučení vytvoří v Královéhradeckém kraji příležitosti k tomu, aby lidé, kteří budou z důvodu postižení, nemoci, stáří apod. v budoucnu potřebovat podporu nějaké sociální služby, mohli zůstat v komunitě, využívat dostupnou síť potřebných služeb a forem podpory a v povědomí většinové společnosti budou vnímáni jako její přirozená součást.

Na závěr bychom rádi poděkovali představitelům Královéhradeckého kraje a pracovníkům krajského úřadu za práci, kterou odvádějí pro začlenění uživatelů sociálních služeb do běžného života společnosti. Věříme, že jim doporučení pomohou v této práci pokračovat a zajistit lepší sociální služby občanům Královéhradeckého kraje.